

MJSS

MONTENEGRIN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 4. 2020. Issue 1.

CIP - Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње
COBISS.CG-ID 32743952

ISSN 2536-5592

Publisher: Center for Geopolitical Studies

Center for Geopolitical Studies

Časopis *Montenegrin Journal for Social Sciences* upisan je u evidenciju
medija, Ministarstva kulture Crne Gore pod rednim brojem **782**.

MJSS

MONTENEGRIAN JOURNAL FOR SOCIAL SCIENCES

Volume 4. 2020. Issue 1. Podgorica, June 2020.

Publishing this issue of MJSS was supported by the Ministry of Science of
Montenegro

Editor in Chief: Adnan Prekić

Editors: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

International editorial board: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences is indexed in: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index.

Proofreading and lecture in English: Danijela Milićević

Proofreading and lecture in Montenegrin: Miodarka Tepavčević

Address: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Montenegro;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Prepress and print: Pro file – Podgorica

Circulation: 200 copies

Volume 4. 2020. Issue 1. Podgorica, June 2020.

CONTENTS:

IMAGINING YUGOSLAVIA A SOCIAL CONSTRUCT OR/AND AN IDEA WITH THE PURPOSE Vesko GARCEVIC	7
ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION AND LOCAL SELF-GOVERNMENT GOVERNMENT IN MONTENEGRO 1945-1963 Dragutin PAPOVIC	35
EXAMINING THE STOCK MARKET INDICES BEHAVIOUR IN HEALTH CRISIS CAUSED BY CORONAVIRUS Siniša KURTES, Nikola VIDOVIC	59
CULTURAL AND EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE LIBERATED TERRITORIES OF MONTENEGRO (1941-1945) Nenad PEROSEVIC	79
REVIEWS:	
THE RIGHT SIDE OF HISTORY - Book review: Tribute to Radoje Pajović Nada TOMOVIC	95
DISSOLVED STATE - Book review: Salih Fočo, Dissolved State Nenad PEROSEVIC	99
DECLARATION: DEFEND HISTORY	103
INSTRUCTIONS FOR AUTHORS	111

Glavni i odgovorni urednik: Adnan Prekić

Urednici: Živko Andrijašević, Dragutin Papović, Ivan Tepavčević

Međunarodni uređivački odbor: John K. Cox, North Dakota State University, Fargo, UNITED STATES; Tvrtko Jakovina, University of Zagreb, Zagreb, CROATIA; Lidia Greco, University of Bari, Bari, ITALY; Helena Binti Muhamad Varkkey, University of Malaya, Kuala Lumpur, MALAYSIA; Vít Hloušek, Masaryk University, Brno, CZECH REPUBLIC; Adrian Hatos, Universitatea „Babeş-Bolyai” Cluj, ROMANIA.

Montenegrin Journal for Social Sciences indeksira se u sljedećim naučnim bazama: CEOL - Central and Eastern European Online; ERIH PLUS; Google Scholar; Index Copernicus; CiteFactor; Scientific Indexing Services (SIS); ISRA - Journal impact factor; Electronic Journals Library; ROAD; General Impact Factor; OAJI - Open Academic Journals Index.

Lektura i korektura na engleskom: Danijela Milićević

Lektura i korektura na crnogorskom: Miodarka Tepavčević

Adresa: Danila Bojovića bb 81 400 Nikšić, Crna Gora;

E-mail: mjss@ucg.ac.me

www.mjss.ac.me

Priprema i štampa: Pro file – Podgorica

Tiraž: 200 primjeraka

Volume 4. 2020. Issue 1. Podgorica, June 2020.

SADRŽAJ:

IMAGINARNA JUGOSLAVIJA, DRUŠTVENA KONSTRUKCIJA ILI IDEJA SA SVOJOM FUNKCIJOM Vesko GARČEVIĆ	7
ADMINISTRATIVNO-TERITORIJALNA PODJELA I LOKALNA SAMOUPRAVA U CRNOJ GORI 1945-1963 Dragutin PAPOVIĆ	35
ISPITIVANJE PONAŠANJA BERZANSKIH INDEKSA U ZDRAVSTVENOJ KRIZI IZAZVANOJ KORONAVIRUSOM Siniša KURTEŠ, Nikola VIDOVIĆ	59
KULTURNO-PROSVJETNI ŽIVOT NA OSLOBOĐENIM TERITORIJAMA CRNE GORE (1941-1945) Nenad PEROŠEVIĆ	79
 PRIKAZI I OSVRTI:	
PRAVA STRANA ISTORIJE - Prikaz knjige: Omaž Radoju Pajoviću Nada TOMOVIĆ	95
RASTURENA DRŽAVA - Prikaz knjige: Salih Fočo, Rasturena država Nenad Perošević	99
DEKLARACIJA: ODBRANIMO ISTORIJU	103
UPUTSTVA ZA AUTORE	111

REVIEWS

Review

RASTURENA DRŽAVA

Prikaz knjige: Salih Fočo, *Rasturena država*, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2019. str. 122.

Nenad PEROŠEVIĆ

University of Montenegro, Faculty of Philosophy,
Danila Bojovica bb, Niksic-Montenegro
email: nenadpnk@gmail.com

Knjiga *Rasturena država*, autora Salih Foče, sociologa i profesora sa Univerziteta u Sarajevu, dugogodišnjeg političkog aktera na različitim nivoima u Bosni i Hercegovini, sastavljena je od niza tekstova, koji su objavljeni u različitim časopisima u periodu od 2005. do 2017. Zajednička nit, koja povezuje Fočine tekstove, sažima se u nekoliko tema: raspad Jugoslavije, uloga radničke klase i sindikata u tom procesu, rat u Bosni i Hercegovini, tranzicija i društvene promjene uslovljene tim događajima. O procesima koji su zadesili Bosnu i Hercegovinu i Jugoslaviju uopšte, i koji su doveli do dezintegracije države i društva, naučnim djelatnicima ni danas nije lako pisati, a da se i bez svjesne namjere ne sklizne u politizaciju tih procesa. Salih Fočo je uspješno izbjegao takve zamke racionalno analizirajući sve aktere, koji su vodili te procese i učestvovali u njima, a koji su doveli do nestanka jugoslovenske države i posljedice koje su zadesile Bosnu i Hercegovinu: rat, devastacija privrede, privatizacija koja je dobila ishod „u ogoljenoj pljački stranačkih, ratnih i političkih profitera”, siromaštvo i nezaposlenost koji se iskazuju kroz nemilosrdnu statistiku (oko 400.000 radnika ostalo je bez posla, više od 60% mladih želi napustiti zemlju), urušavanje moći sindikata itd. Iako se priča ispričana u *Rasturenoj državi*, kroz četiri cjeline sa više poglavlja odnosi na Bosnu i Hercegovinu, jasno je da se ona u nekim segmentima ne razlikuje mnogo od ostalog bivšeg jugoslovenskog prostora. Način na koji su novostvorene države ušle u proces tranzicije i rezultati tog procesa po njihova društva imaju mnoge sličnosti sa Bosnom i Hercegovinom, za koju se i

prije dezintegracije jugoslovenske države moglo čuti da je „Jugoslavija u malom”.

U prvom poglavlju *Nacionalizam na sceni* (str. 13-56), autor daje britke i jasne ocjene glavnih faktora i njihovih uticaja koji su doveli do raspada države, dijeleći odgovornost na unutrašnje snage s jedne strane, kao i na spoljni faktor i globalizaciju kao proces, s druge strane. Rečenicom „Bosna i Hercegovina se mora suočiti sa kolektivnim pamćenjem, sa svojim histerijama i misterijama, sa svojim iluzijama i mogućnostima”, autor naglašava da tri naroda moraju jasno definisati šta očekuju od života u Bosni i Hercegovini, ali i konstatuje da se istovremeno nameće i pitanje individualnog izbora, snage, aktivizma i moći pojedinca i građanina. U ocjeni gorke sudbine koje je radništvo doživjelo u tranzicionom periodu, autor opravdano ne vidi samo krivicu u nacionalnim i nacionalističkim strankama, kroz čije djelovanje su se pojedinci obogatili, već konstatuje da je i radništvo učestvovalo u tom procesu. Rušeći postojeći sistem, rušili su i poziciju koju su imali u njemu! Socijalna jednakost bila je u Jugoslaviji praksa ne samo ideja. Raspadom države radništvo je gotovo nestalo, a u Jugoslaviji je „poslednja faza socijalizma kao dominantna vladajuća ideja bio nacionalizam...” zaključuje Salih Fočo.

U drugom poglavlju *Socijalna politika u tranzicijskim zemljama* (str. 57-80) autor ističe činjenicu da nijedno društvo nije statična kategorija, da se ono stalno mijenja, ali da postoje razlike u kvalitetu promjena u razvijenim i nerazvijenim društvima. Iako se tranzicija odnosi na sve segmente društva, ona se najsnažnije reflektuje na socijalnu dimenziju ili „posljedice koje surova ekonomija ostavlja iza sebe po poziciju radništva i stanovništva”. S pravom se apostrofira siromaštvo kao kategorija koja ograničava razvoj društva i sam tranzicioni proces koji traje. Uočava se da posezanje za kreditima iz EU, MMF-a i Svjetske banke nije praćeno i odgovarajućom strategijom za njihovo najracionalnije korišćenje. Za to nedostaju dugoročne strategije na državnom nivou, a ni administrativni aparat nije pripremljen za nove modele demokratizacije društva Bosne i Hercegovine. U bitnim segmentima socijalne politike tranzicija nerazvijenih društava ima gotovo identične nabrojane probleme, koje autor jasno identifikuje u bosanskohercegovačkom društvu.

U trećem poglavlju *Obrazovni sistem u tranziciji* (str. 81-100) autor nastavlja sa analizom tranzicijskih društvenih promjena kroz analizu stanja današnjeg sistema obrazovanja. Evidentni problemi u sistemu obrazovanja nijesu samo posljedica posljednje ratne decenije XX vijeka, problemi su se gomilali odranije. Potrebna reforma sistema obrazovanja, time i visokog obrazovanja, „ne smije biti

iznuđena, već osmišljena sa dalekosežnim ciljevima i efektima” – upozorava autor. Dalje se analizira uloga inteligencije u društvu, a posebno zavređuju pažnju autorovi stavovi o trenutnom položaju Univerziteta u Sarajevu i rezultatima reforme koja je počela da se sprovodi od 2017. kada je donesen novi Zakon o visokom obrazovanju kantona Sarajevo. Iako ima i pozitivnih pomaka u tom procesu, autor posebno naglašava da ima više negativnih posljedica, koje treba što prije svesti na najmanju moguću mjeru ako se već ne mogu eliminisati. Čitajući *Rasturenu državu*, utisak je da visoko obrazovanje u regionu ima skoro identične probleme i dileme sa kojima se suočava u prve dvije decenije XXI vijeka.

Završno, četvrto poglavlje knjige nosi naslov *Uloga međunarodne zajednice u destabilizaciji BiH* (str. 101-111). Autor racionalno daje sliku stanja bosanskohercegovačkog društva od Dejtona (1995) do danas. Razmatra se više pitanja koja čine suštinu daljeg razvoja društva Bosne i Hercegovine: nacionalni antagonizmi, pitanje ustrojstva države, stanje državnih institucija, pitanje centralizacije i decentralizacije, uloga međunarodnog predstavnika, stanje nevladinog sektora, stanje u ekonomiji i problem privlačenja stranog kapitala itd. Argumentovano se ističe velika odgovornost političkih stranaka za nestabilnost društva; politička rukovodstva podstiču međunacionalne antagonizme, krivica za loše socio-ekonomsko stanje u društvu olako se pravda uticajima koji dolaze sa suprotne strane (srpske, bošnjačke, hrvatske). Ipak, da je problem mnogo složeniji zaključuje se i iz autorove tvrdnje da u „svemu tome nije nevinna ni međunarodna zajednica koja je upravljala BiH od 1995. godine do danas.” Uticaj predstavnika međunarodne zajednice na loše izvedenu privatizaciju velikih preduzeća i bankarskog sektora bio je presudan. Takav uticaj je doveo do velikog siromaštva stanovništva i ogromnog socijalnog raslojavanja koje je uništilo srednji sloj. Autor zaključuje da je izgleda stvarni cilj međunarodne zajednice bio takav da je stvorila „preduvjete da je njeno prisustvo sada nužno i da BiH ne može ići dalje u promjene bez njenog posredovanja i usmjeravanja”.